

שמורות טבע בישראל NATURE RESERVES IN ISRAEL

465 ■ 2/1993 ■ שבט התשנ"ג

רשות הדואר
ISRAEL POSTAL AUTHORITY
השירות הבולאי
PHILATELIC SERVICE

לרצחה. קטע זה ניזון מן המעיינות הנובעים בעמק הנחל: עין יקום, עין תרון ועין פועם.

בנחל עמוד מצוי הריכוז הגדול ביותר בארץ של קיסוס, המשתרג על גדות ועצים וקירות סלע. במדרונות הגאיות צומחים ריכוזי הדס. אך ייחודו הצמחי של נחל עמוד לא תם בצמחי, יש בו גם חורש ים-תיכוני סבוך ומפותל, בתה טיפוסית במדרונות, וערבת חד-שנתיים למרגלות הצוקים במורד הנחל.

גם צומח הערוץ הולך ומשתנה. חלקו העליון של הנחל, באזור המעיינות, שופע דלבים וערבות. עם התמעטות המים, משתלטים ההרדופים, ובאזורים היבשים צומח רק שיח-אברהם ובשכנות לו - השיזף. נוכל לפגוש בנחל יוני סלע, סיסרי הרים, סיסרי הגליל ועטלפי-חרקים. יש כאן גם שפני סלע המתבלטים מכל עבר, סלמנדרות וזוחלים אחרים. הנמרים שהיו בעבר בשטח השמורה נכחדו, אך נותרו בה טורפים אחרים: הנמיה, הגירית והשועל. יש עדויות של חוקרים מהמאה הקודמת על קיומם של דובים בנחל עמוד.

שמורת נחל עין - התנור

שמורת נחל עין נמצאת ממזרח למטולה. נחל עין זורם מעמק עין שבלבנון אל עמק החולה. לב השמורה הוא קטע קניוני יפה ובו ארבעה מפלי מים: מפל עין, שגובהו 9.20 מ'; מפל הטחנה, שגובהו כ-21 מ', הנקרא כך בגלל טחנת הקמח הצמודה אליו, שהופעלה בכוח המים הנופלים; שני מפלי האשד שגובה העליון שבהם כ-5 מ' והתחתון כ-9.5 מ'; מפל התנור, שגובהו 30 מ' ושמו נגזר מהמלה הערבית "תנורה" - חצאית שלובשות הנשים הערביות באזור. המפלים נמצאים בנקיק צר והם מושכים את עיקר תשומת הלב. בשמורה יש עוד כמה תופעות מעניינות. בסדקים ובכיסוי האדמה שבקירות הזקופים נמצאת צמחיית חורש, ובה אלה ארץ-ישראלית, אשחר, יערה איטלקית ואדר סורי.

ביציאה מהקניון, במקום שבו הערוץ מתרחב ומורדותיו נעשים מתונים יותר, נעלמת צמחיית החורש, וערבת דגנים משתלטת על מרבית השטח. בסתיו פורחים כאן עשרות חצבים וחלמוניות זעירות, צנועות ונסתרות. באביב פורחים הקוצץ הסורי ובן החצב הקיקסוני. שני צמחים נדירים הנמצאים בשמורה הם: לוע הארי הגדול והמישיה הפעמונית. בקיץ שולטים כאן שיחי הדרוך ועצי ערבה. בעונה זו נוכל גם לראות סבכי פטל ורודי פריחה המבשילים מקבצי פירות שחורים, פרעושים משולשת, ערברבה ושנית. בחורף נוכל לראות את הנחיליאל ארך הזנב, את הכתלי הצבעוני הנדיר בארצנו ואת השלדג הגמדי.

להקות יונים דוגרות בחגווי הסלע. מספר זוגות של בזים מצויים מבלים כאן דרך קבע, ואף את הדרבן נמצא בשמורה. במימיו הצלולים של מעיין "התנור" אפשר להבחין בכמה מיני דגים: חפף, בינית ועגלסת.

רשות שמורות הטבע

שמורת חוף דור-הבונים

שמורת טבע חוף דור-הבונים שוכנת לחופו של הים התיכון, בקטע שאורכו 4.5 ק"מ. קטע זה הוא מהמפורצים, המעניינים והיפים ביותר בארצנו. הרוח וגלי הים, שהיכו במשך אלפי שנים ברכס הכורכר, יצרו בו טבלאות גידול מפותחות, מפרצונים חוליים, כפים, שוניות, מערות חוף ומזרקות גלים.

את השמורה מאפיינים שני בתי גידול ייחודיים. בקו המגע של המים והחוף, על גבי טבלאות הגידול, התפתח בית גידול עשיר של בעלי חיים חסרי חוליות, המתמודדים עם הגאות והשפל של מי הים ועם מפץ הגלים: חופית, טחבית הסלעים, בלוט הים, כיטון ועוד.

במרחק מטרים אחדים משם, נמצא בית הגידול השני. על רכס הכורכר מתקיימת צמחייה שכלה לרוחות העזות ולרסס המלוח של מי-הים. הצמחייה מכסה את הרכס בפריחה מרהיבה כל עונות השנה: בסתיו - חבצלת החוף וחצב, בחורף ובאביב - שפע כלניות, צבעונים, דבורניות וסחלבים, ובחדשי הקיץ - עדנד כחול, פריגה צהובה, קריתמון ימי, נר הלילה החופי וצפרנית בשרנית.

בדרום השמורה נמצא אתר ארכאולוגי חשוב של העיר הקדומה דור וממלה.

שמורת נחל עמוד

פע המים הזורמים בנחל עמוד, אופיי הקניוני התלול, חורשות עצי הדולב הרבות ושרידי תרבות האדם העשירים שלאורכו הפכו אותו לאחד האזורים החביבים ביותר על מטיילים בצפון הארץ. נוף נחל עמוד הושפע, עד קום המדינה, מפעילות האדם: נבנו בו טחנות קמח, מבטשות לעיבוד הצמר, הותקנו לאורכו אמות מים להפעלת המתקנים הללו וניבנו מדרגות חקלאיות במדרונותיו.

מאז ננטש הנחל, החלה צמחיית בר לעלות במדרגותיו, לכסות את הבוסתנים, הטרסות התמוטטו והטחנות נהרסו. תרבות בוסתנים עשירה ומפוארת, שהיא חלק מטבע הארץ ומאנשיה, הולכת ונעלמת. נחל עמוד זורם לאורך 25 קילומטר בערך. הפרש גבהים רב יש בין חלקו העליון היורד מהפסגות המזרחיות של הר-מירון, לבין חלקו התחתון הסמוך לאגם הכנרת. כדי להתגבר על הפרש הגבהים - המגיע ל-1200 מ' ויותר - התחתר הערוץ אל תשתית הסלע, ובאזורים שבהם מצוי סלע גיר קשה אף יצר קטעי קניון. קטע אחד כזה מצוי בחלקו התיכון של הנחל (באזור המעיין "עין סתר") ובו מפלי מים, מכתשות וצנירים. הערוץ תלול כאן, ושיעור שיפועו מגיע לכדי 17%. הקטע הקניוני השני חתור בחלקו התחתון של הנחל, בתחום שבו חודר הנחל בין הסלעים הקשים. כאן מזדקר לגובה של 30 מ' בערך, עמוד סלע מבודד והוא שהקנה לנחל את שמו.

נחל עמוד יוצא דופן בכיוון זרימתו. ערוצו אינו מותווה בציר מזרח-מערב, אלא בציר צפון-דרום. ציר זה נקבע על ידי קו שבר המפריד בין רכס צפת, הבנוי סלע רך, ובין גוש הרי מירון, הבנוי סלעים קשים. רוב ימות השנה יבש נחל עמוד ברוב אורכו. רק בקטע שאורכו 2.5 ק"מ בערך, זורמים מים כל ימות השנה, ובו אף בריכות צלולות, הטובות

Nature Reserves in Israel

The Hof Dor - HaBonim Coastal Nature Reserve runs along 4.5 kilometers of the Mediterranean Sea and is one of the most deeply indented, interesting and beautiful coastlines in all of Israel. The wind and waves that beat on the kurkar (beach sandstone) ridge over thousands of years created capes, cliffs, sea jets, sandy inlets, and well-developed abrasion tables.

The reserve has two unique habitats. On the abrasion tables at the shoreline, there is a large and varied habitat of invertebrates, who are able to withstand the tides and crashing waves. And a few meters away on the kurkar ridge, we find vegetation that can survive the strong winds and salty spray of the sea water. All year long, the kurkar ridge is covered with flowers. In the autumn, we can see pancratium and squill; in the winter and spring, the anemone, tulip, ophrys and orchid all bloom; the summer brings statice, yellow horned poppy, *Crithmum maritimum*, *Oenothera drummondii*, and campion.

The south of the reserve borders on an important archeological site - the ancient port and city of Dor.

The abundant water cascading, the steep canyons, the numerous plane tree groves and the many remnants of human culture have made **Nahal Ammud Reserve** one of the most popular destinations for visitors to northern Israel. Until the establishment of the State of Israel in 1948, the landscape of Nahal Ammud was influenced by people: they built flour mills and wool mills, erected aqueducts to power them, and terraced the slopes for agriculture. After 1948, wild vegetation began to climb up the terraces and cover the orchards, the terraces collapsed and the mills were destroyed. The impressive diverse agrarian culture that was part of Israel and its people is now becoming part of its history.

Nahal Ammud flows for only about 25 kilometers, but there are significant differences between the upper section that runs down from the eastern peaks of Mount Meron and the lower part which is near the Sea of Galilee. The difference in altitude is 1200 meters and more, and the gully cut into the rock. Where there was hard limestone, it even created canyons. One canyon is in the middle section of Nahal Ammud (near the 'En Seter Spring), with waterfalls, potholes and notches. The gully is steep here, its gradient measuring 17 degrees. The second canyonlike section is found in the lower part of Nahal Ammud where the wadi cuts through the hard stone. A solitary stone pillar (in Hebrew, "Ammud") stands here at height of about 30 meters, and it gave Nahal Ammud its name. The direction of the stream is unusual; instead of flowing east-west, it runs north-south. This axis is dictated by the rift which divided the Safed Ridge, built on soft stone, from the Meron Mountain Range, which sits on hard stone.

The greater part of Nahal Ammud is dry for most of the year. Water flows year-round in only a 2.5 kilometer stretch. Its cool pools are excellent for bathing. This section is fed by three springs - 'En Yakim, 'En Taron and 'En Po'em - which flow in the valley.

Nahal Ammud has the greatest concentration of ivy in Israel, which thrives here on fences, trees and stone walls. Myrtle grows on the slopes of the gorges. The unusual plants, however, are not the only reason that the flora of the reserve is unique. Nahal Ammud has a dense

Mediterranean scrub forest, typical batha on the slopes, and a savanna downstream at the foot of the cliffs.

The flora of the gully is also diverse. The upper part of Nahal Ammud, near the springs, has plane trees and willows. Where there is less water, the oleander becomes more predominant, and in the dry sections, only chaste trees and occasionally jujubes grow. Rock doves, alpine swifts, house swifts, and insectivorous bats can be spotted here. There are also rock hyrax, conspicuous everywhere you go, salamanders, and many reptiles. Although leopards no longer live in Nahal Ammud, other predators do, such as Egyptian mongooses, badgers, and foxes. Nineteenth century researchers reported that bears once lived in Nahal Ammud.

חומת יום ההופעה
FIRST DAY CANCELLATION

Nahal Ayun Reserve is east of Metula. At the heart of the reserve is a beautiful canyon with four waterfalls. Nahal Ayun flows from the Ayun Valley in Lebanon to Israel's Hula Valley via the waterfalls. They cascade in a narrow gorge which has perpendicular walls.

The four waterfalls are: Ayun Fall (9.2 meters); Mill Fall (21 meters), named after the adjacent flour mill, which was once powered by its water; the two Cascade Falls (the upper fall is about 5 meters and the lower fall about 9.5 meters); and Oven Fall (30 meters). While the water and the waterfalls are the star attraction here, the reserve has other interesting features as well. In the cracks and pockets of earth in the straight walls, we can find scrub forest vegetation, including terebinth, buckthorn, honeysuckle, and maple.

At the canyon's exit, where the gully widens and its slopes become more gentle, the scrub forest vegetation gives way to a savanna of grain which covers most of the ground.

In the autumn, scores of squill and sternbergia flower unobtrusively. In the spring, bear's breech and scilla can be seen. Two rare plants of the reserve are *Antirrhinum majus*, a type of snapdragon, and *Michauxia campanuloides*. The most prominent plants in the summer are oleander and willow trees. We can see pink-flowered bramble thickets with ripening clusters of black fruit. Fleabane, willow herb, and loosestrife all grow as well. When we go bird-watching in the winter, we can observe colorful wallcreepers, rare visitors to Israel, wagtails, and common quails.

Nature Reserves Authority

Nature reserves in Israel

Issue: February 1993
Designer: E. Weishoff
Size: 40 mm x 25.7 mm
Plates nos.: 172, 173, 174
Sheets of 15 stamps
Tabs: 5
Printers: E. Lewin-Epstein Ltd.
Method of printing: Offset

Parcs nationaux d'Israël

Emission: Février 1993
Dessinateur: E. Weishoff
Format: 40 mm x 25.7 mm
No. de planches: 172, 173, 174
Feuilles de 15 timbres
Bandelettes: 5
Imprimerie: E. Lewin-Epstein Ltd.
Mode d'impression: Offset

Reservas naturales en Israel

Emission: Febrero de 1993
Dibujante: E. Weishoff
Tamaño: 40 mm x 25.7 mm
No. de planchas: 172, 173, 174
Pliegos de 15 sellos
Bandeletas: 5
Imprenta: E. Lewin-Epstein Ltd.
Sistema de impresion: Offset

השירות הבולאי

שדרות ירושלים 12, תל-אביב-יפו 68021

Philatelic Service

12 Sderot Yerushalayim, 68021, Tel-Aviv-Yafo